

„Kedves jó Krúdy uram”

Ismeretlen levelek az író hagyatékából

1983. májusában lesz ötven éve, hogy Krúdy Gyula meghalt. Lánya, Krúdy Zsuzsa ebből az alkalomból között néhány — egy kivételével ismeretlen — levelet a nagy író hagyatékából.

Emlékezetem szerint, édesapám naponta sok levelet kapott. Többek közt számlákat, de számos „olvasói”, baráti és szerelmes levél is akadt. A zömét sajnós papírkoszába dobta. Egyszer érdektelenségből, máskor haragból. Ritkán válaszolt. Napi munkája mellett, kevés ideje maradt a levelezésre.

Amikor 1931-ben A Tiszai Eszlári Solymosi Eszter című regénye a Magyarország című napilapban folytatásokban megjelent, rengeteg elismerő és gyalázkodó levél érkezett. Az egyiket, mielőtt eldobta volna, felolvasta. Valami ilyenmi állt benne: Te aljas áruló, keresztény író létedre eladtad magadat a zsidóknak.

Apám hátramaradt levelezése — s mert maga is ritkán írt — igen csekély. Szinte csodaszámba megy, ami megmaradt. Aljon itt ebből a kevésből néhány, hozzáfűzve azt, amit tudok róluk.

Levelezőlap Szegedről, a Víztorony képeivel.

Braunhuber Gyulának, Budapest, Meteor Szálloda, Erzsébet krt.

Még élek, bár olyan hideg ran, mint a pokolban.

Üdvözl: Krúdy, 1914. II. 17.

A lapot a címzett ajándékozta nekem az ötvenes években, amikor a Szabó Ervin Könyvtárban dolgoztam. Egyik pesti-környéki kollégám elmondta, hogy van egy olvasója, aki mindig csak Krúdy könyvet kér. Ezért megemlítette neki, hogy az író leánya is könyvtáros, és ő jól ismeri. Akkor az idős, rokkant férfi megkérte, hogy hívjon meg hozzá, szeretne megismerni. Amikor az egykori szállodai portást meglátogattam, átadta a több mint 40 esztendőn át őrzött lapot, egy legyezöt, pénztárcát és Puskin Anyeginjét. Ezeket mind Krúdytól kapta Nyomasztó élmény volt.

Krúdy a Rezeda Kázmér szép életében emlékszik meg róla Hubert néven. „Rezeda úr tehát a Meteorhoz címzett szállodába költözött... Mikor hazatért a szállodába, Hubert örömszerű arccal (valóban tisztá szívából tudott örülni ez az Angliában nevelkedett fiatal-ember) és egy kis csomaggal fogadta: — Azt hiszem hímvett zsebkendőt küldött benne a drága Lady...”

A Cholnoky fiúk, Viktor és László, Veszprémből érkeztek a fővárosba. Viktor volt az idősebb, író, újságíró és a Pesti Napló korrekтора. Krúdy tehetségesnek és polihisztornak tartotta. Többször fejezték be egy-egy vitát ezzel: „Viktor mondotta, tehát így van.” Talán legszebb emléket az „Oszi délutánok Cholnoky Viktorral” című írásában állít neki. László is tehetséges volt, mégis nyomorában öngyilkos lett. 1929-ben. Itt következő levelében az Asszonyságok díja című regényéről van szó.

Bp., 1919. XII. 23.

Kedves jó Krúdy Uram, könyvét megkaptam, nagyon szépen köszönöm. Még csak pár oldalt volt időm elolvasni, de máris tudom, miért mosolygott Ön oly rejtélyesen, amikor a lakásom címét kérdezte.

Rózsa bácsi mesésen van megcsinálva, a jó öreg fekete szalmakalap, a papagály, Olga, a zenélő óra, ... mindez szinte kísérteties. Ami pedig a megírásomat és az aforisztikát illeti, azt kell hinnem, hogy ez a legtökéletesebb az Ön nagyobb terjedelmű munkái között.

Egyébként mire Miklós a könyvet az üzletbe beadta, már kezében volt egy példány az Asszonyságok díjából: Földi Mihály, a Nyugat szerkesztője küldte, hogy írjak róla a január 16-i számba. Kézenlélhet, kedves, jó Krúdy uram, milyen örömmel várlattam az ügyet annnyal is inkább, mert így módomban lesz

kiegészíteni és kiperarálni azt a zagyva cikket, amelyet a Pesti Futárban írtam Önről. Notabene a zagyvaságnak csak felében vagyok én az oka, mert Nádasnak, amióta a baccarat megint járja az Otthonban, csak a legutolsó pilanatban jut eszébe minden.

Az Athenaeumnál intézkedtem, hogy az Ön címére elküldjenek egy Piroskát. Nagyon kérem: fogadja zívesen.

A viszontlátásig is szívélyes üdvözléssel és őszinte tisztelettel

Cholnoky László.

1923. februárjában a Miskolci Kereskedők és Gazdák Köre meghívta felolvasásra Petőfi ünnepségükre. A költségeken kívül 30 ezer korona honoráriumot ajánlottak fel. — Krúdy válaszelevele:

Szentmargitsziget, Kastély
1923. február 12.

Igen tisztelt Ferenczi úr,

Petőfinek emlékezetére való tekintetből nem akarom a derék miskolciakat azzal megbántani, hogy alkudozás tárgyára tegyem odautazásomat és felolvasásomat. Nagyon zívesen elfogadok minden feltételt, amelyet a Miskolci Kereskedők és Gazdák jónak tartanak, még azt sem tartom szűkségesnek, hogy a méltanosságra híriam fel figyelmüket, hiszen az ügy is eszükbe jut Magyarország egyetlennek megmaradott kultúr-központjának (Szegény Pest körülbelől eljátszotta vezető szerepét a kultúra terén.)

Olyan dolgokat szándékozom felolvasni Petőfi életéből, amelyek a nagyközönség előtt jóformán ismeretlenek. Természetesen kitérek arra az ismeretségre is, amely a miskolci Léva Józsefhez fűzte, akit pár év előtt még életben láttam magam is. Szeretném, ha a mulattatáson kívül némi tudalmi élményt is átélne a közönség. És azt hiszem, hogy a miskolci intelligencia mostanában a legtökéletesebb Magyarországon. Csupa jó érzés az, ami egy utam előtt meglátogatt.

Miskolcon sok jó barátom van az írók és hírlapírók között. A társadalom oszlopai között is szerencsés vagyok néhány odataló embernek rokonszenvét birni — többek között László János úrét. Azt hiszem, hogy mostani látogatásom alkalmával megnövelhetem barátaim koszoriját többekkel, de főként igen tisztelt Ferenczi urammal.

Az ünnepség napját kérem, tudassa jó előre, valamint arra is felhívom jóindulatú figyelmét, hogy 25 ezer koronát előzetesen elküldeni szíveskedjek.

Baráti kézzszorítással jó hive

Krúdy Gyula.

Miskolci koszorú címmel így ír a Reggelben:

Kedves Miklós, azt kérdezted, hogy éreztem magam Miskolcon a múlt heti Petőfi-ünnepen?

Ez a város a szép nők és az öreg költők városa... Miskolc lett az északkeleti kultúra... Még csak annyit, hogy korán reggel kell innen elutazni, amikor az ember barátai még alusznak, mert egyébkor sohasem jutna ki az állomásra.”

Gyermekkoromban sok baj volt a manduláimmal, ezért operációt javasoltak. A nagy hírv dr. Polacsek Elemér az Újságíró Betegsegélyező orvosa a Zsidó kórházban operált. Így kerültem oda. Édesapám közben Pécsben, az emigráns Hatvány Lajosnál vendégeskedett, immáron másodikban. Ezért utólag írásban köszönte meg gyógyításomat, ápolásomat. (A levél megtalálását Szilágyi Györgynek köszönhetjük.)

B.pest, 1926. október 19.

Méltóságos uram,

Tisztelt Elnök úr, —

külföldi utamból megtérve: ma láttam először Zsuzsanna leányomat, akinek a fennhatósága alatt levő Iszaplakórházban ingyen helyet kegyes-

kedett adományozni. Boldog vagyok, Elnök úr, hogy nagy bajomban eszembe jutott Önökhöz fordulni először életemben, mert Magyarországon ezt a derékséget, becsületes jóságot, emberszeretet, áldozatosságot sehol sem találhatom volna meg a magyar író leánykájá, mint az Önök szeretetteljes kórházában. Az isten áldja meg Önöket nemes jóságukért. Fordulhat valamilyen az élet, én soha se felejtetem el Önöknek, hogy nagy bajomban habozás nélkül segítségemre voltak.

Örökké hálás hívők

Krúdy Gyula

Méltóságos
dr. Léderer Sándor
hítközségi Elnök úrnak.

Hock János katolikus pap volt és művészeti író. Polgári, demokratikus nézetei sodorták az őszirózsás forradalomhoz. A Nemzeti Tanács elnökevé választották. A fehérterror elől Bécsbe emigrált és különböző újságokban támadta a Horthy-korszak embertelenségét, de közben honvágy is győzött. Hazatérése érdekében Krúdy több cikket is írt. Többek közt: Hock, a bujdós. (1931. Reguel. I. 5.) Ez levelezésük háttere.

Wien. (é. n.) aug. 6.

Kedves Öcsém uram, mélyen t. barátom.

Ismertem minden sor írását, amivel híttel voltott mellettem. Nagy szó, mert nehéz időben tett tanúbizonyságot önzetlen jóindulatáról. Sohase feleltem Önnek, mert leveleimet évekig bontogatták és nem akartam semmiféle kellemetlenséget okozni a halálködsómmal.

En otthon hosszú 13 évig Tabu alatt álltam, az is, aki közeledek felém. — Legalább is besorozták a gyanúsak köze. Ezért szorítom meg most önnek a távolból igaz barát-sággal a kezét, amivel mellettem írt. Talán lesz módomban valamely alkalban ezt Önnek riszonozni. Az isten nagy kegyelmének tekinteném!

Helyesen figyelte meg, hogy én néha elég tisztán beleérezek a jövőbe. Egy sajátos intuíció is ez, amely néha bennem ertatikus úton nyilatkozik meg. Most is érzem, hogy azt a homokréteget, amelyet az idő hordott rám, s amelynek minden egyes szeme hazug rágalmbokból szőtte reám a szemfödöt, kezd lefordani rólam az idő. Lecsúszik az ország szeméről is lassanként a Maya fátyola. Csak azt sajnálom, hogy ilyen szenvedés és nyomorúság aran kell a nemzetnek kijózanodnia. Már mozog az erdő. Fel fognak támadni az élve eltemetettek. Világosan érzem, hogy nagyon közel van az én igazolásom órája... Egy könyvem jelenik meg a karácsonyi piacon, sajnos Wienben kellett nyomtatnom. Ide csatolom róla a prospektust csupán az ön tájékoztatására. Ne értsen félre. Nem csábítom a mai riszonnyok között könyvajánlásra. De akárok önnek előzetesen küldeni majd egy példányt is a könyvből, amivel megtisztetem önmagammat...

Baráti kézzszorítással

Hock János

Wien (é. n.) dec. 8.

Kedves Öcsém uram, k. barátom.

Itt küldöm a levelemben beígért könyvet... Ez a könyv egy pusztába kiáltó szó. Látni akarom van-e visszhangja? Egy elalétt nemzetet csak akkor tudunk életre kelteni, ha az érzését felébresztjük. Bekérgesedett szívekről nehéz leverni az anyagiasság salakját... Olvassa el öcsém és mérje meg, mennyire sikerült megközelíteni vele a kitűzött célokat?...

Igaz barátsággal maradtam tisztelője

Hock János

A mű címe: Virágmesék (Bécs, 1931.)

Hock János 1933-ban visszatért Magyarországra. Itt hírség elé állították, de később felmentették.

Krúdy Zsuzsa